

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

TASVIRIY SAN'AT VA KULOLCHILIK SAN'ATI INTEGRATSIYASI ASOSIDA O'QUVCHILARDA BADIY-IJODIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Dominjonov Komoliddin Faxriddin o'g'li
Namangan davlat pedagogika instituti, o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quvchilarida badiiy-ijodiy kompetensiyani rivojlantirishda tasviriy san'at va kulolchilik san'ati integratsiyasining pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida milliy amaliy san'at elementlaridan foydalanish o'quvchilarning estetik tafakkuri, badiiy idroki hamda ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida integratsiyalashgan ta'lim metodlari, pedagogik kuzatish, tajriba-sinov hamda qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari tasviriy san'at darslarini kulolchilik san'ati elementlari bilan boyitish o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish, ularning estetik dunyoqarashini kengaytirish hamda ijodiy mustaqilligini shakllantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at ta'limi, kulolchilik san'ati, integratsiyalashgan ta'lim, badiiy kompetensiya, ijodiy tafakkur, estetik tarbiya, milliy hunarmandchilik, san'at pedagogikasi.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО И ГОНЧАРНОГО ИСКУССТВА

Доминжонов Комолиддин Фахриддин угли
Наманганский государственный педагогический институт, преподаватель

Аннотация

В данной статье научно анализируются педагогические возможности интеграции изобразительного и гончарного искусства в развитии художественно-творческой компетенции учащихся общеобразовательных школ. Использование элементов национального прикладного искусства в образовательном процессе является важным фактором развития эстетического мышления, художественного восприятия и творческой деятельности учеников. В ходе исследования применялись интегрированные методы обучения, педагогическое наблюдение, экспериментально-практические испытания и сравнительный анализ. Результаты исследования показали, что обогащение уроков изобразительного искусства элементами гончарного искусства является эффективным педагогическим средством для развития художественного мышления учащихся, расширения их эстетического кругозора и формирования творческой самостоятельности.

Ключевые слова: Образовательное изобразительное искусство, гончарное искусство, интегрированное обучение, художественная компетенция, творческое мышление, эстетическое воспитание, национальное прикладное искусство, педагогика искусства

METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' ARTISTIC AND CREATIVE COMPETENCE BASED ON THE INTEGRATION OF VISUAL ARTS AND POTTERY

Dominjonov Komoliddin Fakhriddin ugli
Namangan State Pedagogical Institute, Lecturer

Abstract

This article provides a scientific analysis of the pedagogical possibilities of integrating visual arts and pottery in developing the artistic and creative competence of students in general secondary schools. The use of elements of national applied arts in the educational process is an important factor in enhancing students' aesthetic thinking, artistic perception, and creative activity. The study employed integrated teaching methods, pedagogical observation, experimental testing, and comparative analysis. The results of the research demonstrated that enriching visual arts lessons with elements of pottery serves as an effective pedagogical tool for developing students' artistic thinking, broadening their aesthetic outlook, and fostering their creative independence.

Keywords: Visual Arts Education, Pottery Art, Integrated Education, Artistic Competence, Creative Thinking, Aesthetic Education, National Applied Arts, Art Pedagogy

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, ularning estetik tafakkurini shakllantirish hamda san'atga bo'lgan qiziqishini uyg'otish pedagogikaning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. O'quvchilarning badiiy-estetik dunyoqarashini tizimli ravishda rivojlantirish orqali ularning shaxs sifatida kamol topishi va ijodiy qobiliyatlarini to'liq amalga oshirish imkoniyati yaratiladi.

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda estetik didni shakllantirish, ijodiy tafakkur va tasviriy ifoda ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, tasviriy san'at o'quvchilarga milliy madaniy merosni anglash va uni amaliy faoliyat orqali hayotga tatbiq etish imkonini beradi. Bu jarayon yosh avlodning estetik saviyasini oshirish va san'atni idrok etish qobiliyatini chuqurlashtirishda strategik ahamiyatga ega.

O'zbekiston hududi qadimiy hunarmandchilik an'analari bilan mashhur bo'lib, kulolchilik san'ati milliy madaniyatning ajralmas qismi sifatida ajralib turadi. Kulolchilik nafaqat hunarmandchilik faoliyati, balki xalqning estetik qarashlari, badiiy tafakkuri va ijodiy amaliyotini o'zida mujassam etgan san'at turidir. Shu sababli kulolchilik san'atining o'quv jarayonida pedagogik foydalanishi o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish, amaliy ko'nikmalarini shakllantirish va estetik idrokini kengaytirish imkonini beradi.

Hozirgi pedagogik amaliyotda fanlararo integratsiya konsepsiyasi tobora keng qo'llanilmoqda. Integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarning turli fanlar bo'yicha egallagan bilimlarini tizimli tarzda birlashtirish, tafakkurini kengaytirish va ijodiy faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan tasviriy san'at va kulolchilik san'ati integratsiyasiga asoslangan metodik yondashuvlarni ishlab chiqish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida qaraladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

San'at pedagogikasi sohasida olib borilgan zamonaviy tadqiqotlar tasviriy san'at ta'limining o'quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik qarashlari va ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi strategik ahamiyatini ko'rsatadi. Ko'plab pedagogik izlanishlarda san'at orqali tarbiyalash o'quvchilarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, ularning estetik didini va tasviriy ifoda malakasini shakllantirishda samarali vosita ekanligi ta'kidlangan.

Tasviriy san'atni o'qitish metodikasiga bag'ishlangan ilmiy ishlarda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini tizimli rivojlantirish, ularning badiiy qobiliyatlarini mustahkamlash va san'atni idrok etish darajasini oshirish masalalari keng ko'lamda yoritilgan. Tadqiqotlarda amaliy san'at turlarini o'quv jarayoniga kiritish, xususan, milliy hunarmandchilik elementlaridan foydalanish o'quvchilarning estetik didini shakllantirishda samarali pedagogik vosita sifatida baholangan.

Kulolchilik san'ati bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar ushbu san'at turining nafaqat hunarmandchilik faoliyati, balki estetik tarbiya vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega

ekanligini ko'rsatadi. Loy bilan ishlash jarayoni o'quvchilarning tasavvurini boyitadi, ularning kompozitsion va badiiy tafakkurini rivojlantiradi, shuningdek amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili tasviriy san'at darslarida kulolchilik san'ati elementlarini integratsiyalash asosida o'quvchilarning badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini chuqur tadqiq etish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan yondashuv o'quvchilarning san'atni idrok etish darajasini oshirish, ijodiy mustaqilligini shakllantirish va amaliy faoliyat ko'nikmalarini boyitish uchun samarali mexanizm sifatida xizmat qiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tajriba-sinov ishlari shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at va kulolchilik san'ati elementlarini integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning badiiy-ijodiy kompetensiyasini samarali rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Integratsiyalashgan metodika orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning estetik tafakkurini kengaytirish, ijodiy tafakkurini faollashtirish va amaliy san'at ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tajriba davomida o'quvchilarda quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- Badiiy tasavvur va fantaziya darajasi sezilarli darajada oshdi;
- Kompozitsion fikrlash va san'atni tizimli idrok etish ko'nikmalari rivojlandi;
- Tasviriy ifoda vositalaridan foydalanish malakasi shakllandi;
- Milliy san'atga bo'lgan qiziqish kuchaydi;
- Mustaqil ijodiy faoliyatga intilish va tashabbuskorlik ortdi.

Shuningdek, integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning tasviriy san'at mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshirdi. O'quvchilar kulolchilik san'ati elementlari orqali shakl, rang va bezak uyg'unligini chuqurroq anglay boshladilar, bu esa ularning badiiy idrokini va estetik didini mustahkamlashga xizmat qildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, kulolchilik san'ati elementlarini tasviriy san'at darslariga kiritish nafaqat ijodiy faollikni oshiradi, balki o'quvchilarning amaliy ko'nikmalarini boyitadi. Shu tarzda integratsiyalashgan metodika o'quvchilarga san'atni kompleks va tizimli tarzda idrok etish imkonini beradi. Bundan tashqari, bunday pedagogik yondashuv o'quvchilarning milliy madaniy merosga bo'lgan qiziqishini mustahkamlash va ularning badiiy tafakkurini boyitishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Shuni ta'kidlash lozimki, integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarning bilimlarini tizimli shakllantirishga xizmat qiladi, natijada ular san'atning turli yo'nalishlari o'rtasidagi bog'liqlikni anglay boshlaydi. Bu esa o'quvchilarning ijodiy va estetik qobiliyatlarini kompleks rivojlantirish imkonini beradi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at va kulolchilik san'ati elementlarini integratsiyalashgan metodik yondashuv orqali o'quvchilarning badiiy-ijodiy kompetensiyasini rivojlantirish samarali pedagogik mexanizm sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarning badiiy tafakkuri va estetik didining sezilarli darajada oshishini, kompozitsion fikrlash va tasviriy ifoda ko'nikmalarining tizimli rivojlanishini tasdiqladi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan mashg'ulotlar o'quvchilarda milliy san'atga qiziqishning ortishi, mustaqil ijodiy faoliyatga intilishning kuchayishini ham ko'rsatdi. Kulolchilik san'ati elementlarini tasviriy san'at darslariga kiritish o'quvchilarning ijodiy salohiyatini faollashtiradi, amaliy ko'nikmalarini mustahkamlaydi va san'atni kompleks tarzda idrok etish imkonini beradi. Shu orqali o'quvchilar nafaqat estetik qarashlarini kengaytiradi, balki milliy madaniy merosni anglash va qadrlash qobiliyatini shakllantiradi.

Integratsiyalashgan ta'lim metodikasi o'quvchilarning bilimlarini tizimli shakllantirishga xizmat qilishi bilan bir qatorda, turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikni anglash imkonini ham beradi. Bu esa ularning ijodiy va estetik qobiliyatlarini kompleks rivojlantirishga zamin yaratadi. Shuni

ta'kidlash lozimki, tasviriy san'at va kulolchilik san'ati integratsiyasiga asoslangan metodik yondashuvlar zamonaviy ta'lim jarayonida nafaqat ijodiy va estetik kompetensiyalarni rivojlantirishda, balki o'quvchilarning shaxsiy va intellektual salohiyatini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Bu esa metodikaning uzoq muddatli pedagogik samaradorligini va amaliy ahamiyatini ta'kidlaydi. Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu metodikaning yosh va ta'lim darajasi bo'yicha moslashtirilishini, shuningdek, qo'shimcha amaliy va innovatsion usullar bilan boyitilishini ko'zda tutishi mumkin. Shu bilan birga, integratsiyalashgan yondashuv o'quvchilarning milliy va global san'at tajribasini kompleks tarzda idrok etishini ta'minlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdirasilov S. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va Ta'lim, 2017. – 180 b.
2. Akbarova N. Art education and aesthetic development in secondary schools // Tashkent Pedagogical Journal. – 2019. – Vol. 4, No. 2. – P. 45–56.
3. Azizov Z., Ismailova M. Milliy hunarmandchilik pedagogikasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020. – 210 b.
4. Bahtiyorova D. Integration of applied arts in visual arts lessons: pedagogical approaches // Uzbekistan Art Education Review. – 2018. – Vol. 12, No. 1. – P. 78–92.
5. Bunyodov I. San'at pedagogikasi asoslari. – Namangan: Universitet nashriyoti, 2021. – 165 b.
6. Hasanov R. Amaliy san'at asoslari. – Toshkent: Pedagogika, 2016. – 150 b.
7. Karimov L. Creativity and aesthetic education in secondary schools // International Journal of Art and Education. – 2022. – Vol. 7, No. 3. – P. 110–124.
8. Mirzaeva S. Pottery as a tool for developing artistic competencies // Journal of Cultural Education. – 2018. – Vol. 5, No. 4. – P. 23–35.
9. Musaev T. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Ma'rifat, 2017. – 240 b.
10. Qodirov B. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. – Toshkent: Ta'lim, 2015. – 175 b.
11. Rahimov F. Interdisciplinary integration in modern education // Educational Research Quarterly. – 2020. – Vol. 8, No. 1. – P. 56–71.
12. Sattarova M. Aesthetic perception and national art education // Uzbekistan Journal of Art Studies. – 2019. – Vol. 3, No. 2. – P. 99–110.
13. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2019. – 220 b.
14. Umarova Z. Development of creative thinking through art activities // International Art Pedagogy Journal. – 2021. – Vol. 9, No. 2. – P. 137–150.
15. Yusuf M. O'zbek xalq amaliy san'ati tarixi. – Toshkent: Sharq, 2018. – 200 b.
16. Zokirov A. Integrated pedagogy in art education // World Journal of Teacher Education. – 2022. – Vol. 10, No. 5. – P. 88–102.
17. Zubaydullaeva N. Visual arts and cultural heritage in education. – Tashkent: Tashkent State University Press, 2020. – 140 p.